

ΙΣΤΟΡΙΑ Ε' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Στα Βυζαντινά Χρόνια

32. Η Θεσσαλονίκη γνωρίζει μεγάλη ακμή

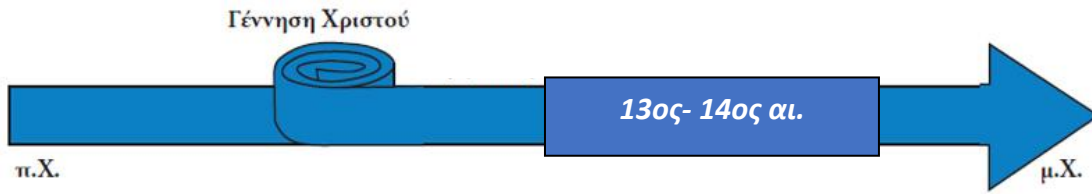
Εγχειρίδιο για μαθητές, γονείς και δασκάλους...

Επιμέλεια: Ζαχαρένια Δρακάτου

Η Γνώση με τρόπο απλό και κατανοητό!

32. Η Θεσσαλονίκη γνωρίζει μεγάλη ακμή

Η Θεσσαλονίκη, από τα πρώτα βυζαντινά χρόνια, είναι η δεύτερη σημαντική πόλη της αυτοκρατορίας. Αναπτύσσει σπουδαία εμπορική, πνευματική και πολιτική κίνηση, την οποία διατηρεί ακόμη και στα χρόνια της παρακμής.

Χρόνος: 13ος - 14ος αι. μ.Χ.

Πρωταγωνιστές: Ζηλωτές, Σαρακηνοί, Νορμανδοί

Λέξεις-κλειδιά: σταυροδρόμι των στεριανών και των θαλάσσιων εμπορικών δρόμων, στόχος πολλών κατακτητών, πνευματική ανάπτυξη, ναός του Αγίου Δημητρίου, προνόμιο να είναι αυτοδιοικούμενη, ανώτατες σχολές, κίνημα των Ζηλωτών

Λεξικό

Αυτοδιοικούμενη: που διοικείται χωρίς εξάρτηση από άλλο διοικητικό κέντρο

Η Γνώση με τρόπο απλό και κατανοητό!

Το μάθημα με πλαγιότιτλους

32. Η Θεσσαλονίκη γνωρίζει μεγάλη ακμή

Η Θεσσαλονίκη, από τα πρώτα βυζαντινά χρόνια, είναι η δεύτερη σημαντική πόλη της αυτοκρατορίας. Αναπτύσσει σπουδαία εμπορική, πνευματική και πολιτική κίνηση, την οποία διατηρεί ακόμη και στα χρόνια της παρακμής.

Η σκέψη να γίνει η Θεσσαλονίκη πρωτεύουσα

Η Θεσσαλονίκη ήταν σπουδαίο οικονομικό και πνευματικό κέντρο της αυτοκρατορίας. Πηγές της εποχής αναφέρουν ότι «ο Κωνσταντίνος για λίγο είχε σκεφτεί να κάνει αυτή πρωτεύουσα της αυτοκρατορίας»¹.

Σπουδαίο οικονομικό κέντρο

Η θέση της στον κόλπο του Θερμαϊκού και στην εύφορη κοιλάδα του Αξιού ποταμού την έκανε σταυροδρόμι των στεριανών και των θαλάσσιων εμπορικών δρόμων και της έδωσε φήμη και πλούτη. «Η γη και η θάλασσα έχουν ταχτεί να λειτουργούν για χάρη μας και να μας προσφέρουν τα πλούσια δώρα τους αδαπάνως», γράφει ο ιστορικός Ιωάννης Καμενιάτης². Τα χαρίσματα αυτά όμως την έκαναν και στόχο πολλών κατακτητών, οι οποίοι έφτασαν αρκετές φορές απειλητικοί κάτω από τα τείχη της. Το 904 οι Σαρακηνοί και το 1185 οι Νορμανδοί την κατέλαβαν και τη λεηλάτησαν.

Στόχος κατακτητών

Παρά τις δυσκολίες αυτές όμως, η Θεσσαλονίκη διατηρούσε τον πλούτο και την εμπορική της κίνηση από τα πρώτα ως τα τελευταία βυζαντινά χρόνια.

Σπουδαίο πνευματικό κέντρο

Είχε ακόμη αξιόλογη πνευματική ανάπτυξη και δραστηριότητα, όπως μαρτυρούν τα μνημεία παλαιάς βυζαντινής τέχνης και οι εκκλησίες που σώζονται ακόμη στην πόλη. Ξεχωριστή θέση ανάμεσά τους είχε ο ναός του Αγίου Δημητρίου, που ήταν πολιούχος και προστάτης της.

1. Χάρτης με τις πόλεις που ο Κωνσταντίνος είχε διαλέξει για να μεταφέρει την πρωτεύουσα της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας.

2. Ο ναός του Αγίου Δημητρίου στη Θεσσαλονίκη

Η Γνώση με τρόπο απλό και κατανοητό!

Το προνόμιο της πόλης

Οι ανώτατες σχολές

Το κίνημα των Ζηλωτών

Η νίκη των Ζηλωτών και η απομάκρυνση των ευγενών

Οι ευγενείς ξαναπαίρνουν τη διοίκηση της πόλης

Στα χρόνια παρακμής της αυτοκρατορίας (13ος-14ος αιώνας), η Θεσσαλονίκη, αντίθετα από άλλες πόλεις, διατήρησε και αύξησε την πνευματική και την εμπορική της δραστηριότητα και γι' αυτό της είχε δοθεί το προνόμιο να είναι αυτοδιοικούμενη. Εδώ λειτουργούσαν κατώτερα και μέσα σχολεία, αλλά και ανώτατες σχολές Μαθηματικών, Νομικής, Φιλοσοφίας και Ρητορικής. Τους μισθούς των δασκάλων τους μάλιστα πλήρωναν οι αρχές της πόλης.

Την ίδια περίοδο αναπτύχθηκε εδώ το κίνημα των Ζηλωτών, που ήταν πρωτόγνωρο για την αυτοκρατορία και την εποχή. Οι Ζηλωτές ήταν ένα είδος πολιτικού κόμματος, που υπερασπιζόταν τα συμφέροντα των χαμηλών τάξεων (μικροκαλλιεργητών, μικροτεχνιτών, εργατών και ναυτικών) απέναντι στους πλούσιους, τους υπερέχοντες και τους δυνατούς. Οι τελευταίοι είχαν στα χέρια τους το εμπόριο, τον πλούτο και τα προνόμια και εκμεταλλεύονταν τους οικονομικά αδύναμους. Η αντιπαράθεση ανάμεσά τους μάλιστα, στα μέσα του 14ου αιώνα, οδήγησε σε αιματηρές συγκρούσεις και επανάσταση, από την οποία νικητές βγήκαν οι Ζηλωτές.

Οι Ζηλωτές απομάκρυναν με τη βία τους ευγενείς από την πόλη, λεηλάτησαν και δήμευσαν τις περιουσίες τους και ανέλαβαν αυτοί τη διοίκησή της. Η «δημοκρατική κυβέρνησή» τους, όπως την ονόμασαν, διοίκησε τη Θεσσαλονίκη επτά χρόνια (1342-1349). Στο διάστημα αυτό όμως οι συνασπισμένοι ευγενείς, με τη βοήθεια και του αυτοκράτορα της Πόλης, οργανώθηκαν και κατάφεραν να ξαναπάρουν τη διοίκηση της πόλης από τους Ζηλωτές. Τα γεγονότα αυτά όμως, παρά τις κάποιες υπερβολές που τα συνόδευσαν, έμειναν στην ιστορία της εποχής ως παράδειγμα αγώνα απελευθέρωσης των αδυνάτων από το ζυγό και την εκμετάλλευση των δυνατών.

- Ποια πλεονεκτήματα έκαναν τη Θεσσαλονίκη δεύτερη πόλη της αυτοκρατορίας στο εμπόριο και τον πλούτο, μετά την Κωνσταντινούπολη;
- Σήμερα αποκαλούμε τη Θεσσαλονίκη «συμπρωτεύουσα», «νύμφη του Θερμαϊκού» και «πόλη του Αη-Δημήτρη». Σχολιάστε αυτά τα προσωνύμια.

3. Η Θεσσαλονίκη «πρωτεύουσα» της αυτοκρατορίας

«Όταν ο Μέγας Κωνσταντίνος αποφάσισε να κάνει τη νέα πρωτεύουσα, δε διάλεξε αμέσως το Βυζάντιο. Για λίγο σκέφτηκε τη Ναϊσό (Νίσα της Σερβίας σήμερα), όπου γεννήθηκε, τη Σαρδική (Σόφια) και τη Θεσσαλονίκη. Η προσοχή του ακόμη στράφηκε και στην Τροία, την πατρίδα του Αινεία, ο οποίος, όπως λέει η παράδοση, ήρθε στην Ιταλία μετά την άλωση και την καταστροφή της από τους Αχαιούς και θεμελίωσε τη Ρώμη».

Σωζομενός, Εκκλησιαστική Ιστορία

2. Ο ναός του Αγίου Δημητρίου στη Θεσσαλονίκη

Η Γνώση με τρόπο απλό και κατανοητό!